

*Зінов'єва Олена Сергіївна, кандидат архітектури, доцент,
доцент кафедри дизайну архітектурного середовища
Київського національного університету будівництва і архітектури*

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МАЛИХ МІСТ (НА ПРИКЛАДІ М. ТУЛЬЧИН)

Неконтрольований розвиток територій, все більш зростаюче виробництво і споживання ресурсів, збільшення населення, все це стало головною загрозою людства як виду.

Всесвітньої комісією по навколишньому середовищу (WCED) був висунутий такий термін як «сталий розвиток». Під ним розуміється такий «розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби». Актуальність цієї проблеми засвідчують документи: «Концепція Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року» (розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2010 року № 121-р); Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020" (указ президента України від 12 січня 2015 року); «Концепція Цільової комплексної міждисциплінарної програми наукових досліджень НАН України з проблем сталого розвитку, раціонального природокористування та збереження навколишнього середовища» (розпорядження Президії НАН України від 3 лютого 2010 року № 31).

Забезпечення сталого розвитку це найбільш значуще завдання, що стоїть перед людством. У жовтні 2017 року у Кіто (Еквадор) відбулася Конференція Організації Об'єднаних Націй із житла та сталого міського розвитку (Хабітат-III), на неї було прийнято «Нову програму розвитку міст». [4]. Ця програма має у списку своїх завдань питання екології, кліматичних змін та додержання цілей сталого розвитку ООН до 2030 року. В тексті документа зазначено, що урбанізація буде однією з найбільш радикальних тенденцій XXI століття, оскільки до 2050 року очікується двократне збільшення міського населення, а відповідно виникає проблема забезпечення збереження сталості розвитку міст. Сформульовано 17 цілей розвитку, які уточнені в 169 завданнях, серед яких є особливо актуальними для міст: забезпечення доступності житла; забезпечення розвитку поселень і територій на основі комплексного планування та управління за участю громади; забезпечення збереження культурної і природної спадщини із залученням приватного сектора; зменшення негативного впливу забруднень на навколишнє середовище міст; забезпечення розробки і реалізації стратегій місцевого розвитку, спрямованих на

економічне зростання; створення робочих місць; розвиток туризму, рекреацій, місцевої культури і виробництво місцевої продукції. Наведені вище цілі сталого розвитку можуть бути застосовні для розробки концепції перспективного розвитку міста Тульчин.

Місто має багату історію, історичні пам'ятники архітектури та пам'ятники природного ландшафту. За допомогою збереження і відновлення історичного вигляду міста може забезпечуватися туристична привабливість міста. Тульчин може стати одним з туристичних центрів історичних міст Поділля, який зможе об'єднатися з іншими в історичний кластер, збудувавши історичний маршрут. Для цього може бути реформоване місцеве самоврядування, вдосконалена планувальна структура міста та модернізована інфраструктура: транспортна система, туристична та готельно-ресторанна сфера. Проект дозволить оновити місто і відкрити для нього економічні, соціальні та екологічні напрямки на шляху сталого розвитку.

Незважаючи на бурхливу історію місто зберегло історичну спадщину. Через зношення і брак грошей на реконструкцію пам'яток архітектури, а так само модернізацію інфраструктури втрачається привабливість у відвідуванні міста. Завдяки фестивалю, який почав проводитися з 2017 року, місто почало залучати до себе увагу і можливо в найближчому майбутньому триватимуть роботи з реконструкції. Це дозволить підвищити культуру і туристичну привабливість, забезпечити економічне зростання.

Беручи за основу цілі сталого розвитку, які повинні бути застосовні до будь-якого міста, конкретні цілі, що можуть застосовуватися і відображатися для досягнення сталого розвитку в Тульчині є проблеми в соціальному розвитку, екологічному становищі та досягненні економічного зростання.

У Програмі розвитку міст ООН зазначені зобов'язання "сприяти розвитку культури", завдання визначення ролі культури та культурного спадку для розвитку міст.

Увага до культури й урахування її потенціалу для міста, вплив на міста через культурний розвиток є чи не головним інструментом у міських змінах. У пункті 10 "...визнається, що питання культури повинні враховуватися в контексті пропаганди і впровадження нових раціональних моделей споживання й виробництва, що сприяють відповідальному використанню ресурсів і усуненню згубних наслідків зміни клімату". Пункт 28 говорить про потенціал культурного збагачення завдяки мігрантам та біженцям: "... зобов'язуємося забезпечити повну повагу прав людини біженців, внутрішньо переміщених осіб і мігрантів... визнаючи, що, хоча переміщення

великих груп населення в міста створює ряд проблем, воно може також зробити значний соціальний, економічний і культурний внесок у життя міста"[4].

Пункт 37 окреслює питання публічного простору, суспільної дії та культурного спадку: "зобов'язуємося сприяти створенню безпечних, відкритих для всіх, доступних, екологічно чистих і якісних громадських місць." [4]

Основними напрямками розвитку малих міст є:

- об'єднання з дрібними довколишніми селами;
- використання історико-культурного потенціалу міста;
- резерви територій для розвитку міських функцій;
- низькі ціни на землю;
- екологічність.

Поєднання старого з новим перетворюється в Тульчині в містобудівну проблему. В силу різних факторів не маючи високого містобудівного потенціалу і практично не розвиваючись, місто має привабливість для туристів завдяки історико-культурній та архітектурній цінності старої забудови. Воно стає своєрідним музеєм під відкритим небом, і за рахунок "індустрії туризму" отримує можливість реставрувати, пристосувати для сучасного використання і підтримувати в хорошому стані історично сформоване середовище [4].

Аналіз існуючої ситуації у Тульчині дозволив виявити недоліки в транспортній інфраструктурі, нераціональне використання території, нестачу культурних і громадських просторів, зон відпочинку. Позитивними факторами є наявність історичних пам'яток, нешкідливе виробництво, розвинена сфера освіти.

У функціонально-планувальній концепції може бути передбачена ліквідація несприятливої забудови, винесення магістральної вулиці за межі історичної частини міста, реконструкція старої і створення нової забудови, розвиток туристичного потенціалу. Зміни потрібно направляти на підтримку вже сформованого історичного ареалу міста, спираючись на існуючі композиційні вузли і осі, які дозволять створити нові об'єкти урбанізованого середовища, площі, парки, громадську і житлову забудову.

Вулиці, тротуари та велосипедні доріжки, площі, набережні, сади і парки, які є багатофункціональними зонами соціальної взаємодії та інтеграції, забезпечення здоров'я та благополуччя людей, економічного обміну, а також культурного самовираження й діалогу між широким розмаїттям людей і культур. Шляхом об'єднання головних композиційних складових: природа, і архітектура, створюють єдину концепцію міста, що сприятиме створенню

сприятливого середовища для розвитку людини в культурному і соціальному напрямку.

Пункт 38 Програми каже про "... прихильність справі сталого використання природної та культурної спадщини, як матеріальної, так і нематеріальної, ... шляхом проведення комплексної міської та територіальної політики і достатніх інвестицій ... приділяючи особливу увагу тій ролі, яку вони відіграють у справі відновлення й відродження міських районів і посилення участі в суспільному житті та виявлення громадянської позиції"[4].

Пункт 125 про практичне втілення Програми, говорить про намір залучати об'єкти культурної спадщини в повсякденний міський розвиток "надавати підтримку ефективному використанню культурної спадщини в інтересах сталого міського розвитку і визнавати його роль в стимулюванні участі і відповідальності. Сприяння інноваційному та сталому використанню архітектурних пам'яток і об'єктів з метою створення цінності шляхом відновлення і адаптації. Залучення місцевих громади в популяризацію та поширення знань про об'єкти матеріальної і нематеріальної культурної спадщини та збереження традиційних форм самовираження"[4].

Необхідно трансформувати порядки денні розвитку малих міст на період до 2030 року в заходи та конкретні дії на місцевому рівні. Ці заходи повинні дозволити людям жити та працювати за своїм вибором і спонукати їх пам'ятати про наслідки своїх дій та свою відповідальність перед нащадками.

Список використаних джерел та літератури:

1. Белоконь Ю. Н. Региональное планирование (теория и практика) Под ред. И. А. Фомина. – Логос, 2003. – 259 с.
2. Посацький Б. С. Основи урбаністики / Ч.2. Розпланування та забудова міст: Навч. пос. – Львів, 2001. – 244 с.
3. Шебек Н. М. Гармонізація планувального розвитку міста. – К.: Основа, 2008. – 216 с.
4. The New Urban Agenda [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://new.unhabitat.org/> (дата звернення 05.11.2019). - Назва з екрана.